

Bedankt voor het downloaden van dit artikel. De artikelen uit de (online)tijdschriften van Uitgeverij Boom zijn auteursrechtelijk beschermd. U kunt er natuurlijk uit citeren (voorzien van een bronvermelding) maar voor reproductie in welke vorm dan ook moet toestemming aan de uitgever worden gevraagd.

Boom

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (postbus 3060, 2130 KB, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912.

Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten, postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.cedar.nl/pro).

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

info@boomamsterdam.nl
www.boomuitgeversamsterdam.nl

Redactioneel

In de periode van de op handen zijnde oorlog in Irak bood de Nederlandse krant NRC haar lezers de mogelijkheid vanuit een eigen deskundigheid hun mening over de oorlog te geven. Een arts schreef bijvoorbeeld dat hij, wetend hoe kapotgemaakte lichamen eruitzien en welk leed geleden wordt, nooit voor een oorlog zou kunnen zijn. Van psychoanalytici zou je een vergelijkbaar standpunt kunnen verwachten. Door de Nederlandse overheid worden erkende psychotherapeuten in staat gesteld om een psychoanalyse of psychotherapie van meer dan negentig zittingen uit te voeren met een tweedegeneratieslachtoffer. Uiterst deskundig kunnen analytici aan collegae van andere stromingen of aan beleidsmakers uitleggen dat oorlogservaringen transgeneratieel gevolgen kunnen hebben. Elke oorlog laat meestal drie generaties lang zijn sporen na, weten we inmiddels. Het is zeker dat psychoanalytici iets te melden hebben over oorlog, maar ik ben deze stem de afgelopen weken niet tegengekomen in de media.

‘Zwijgen of spreken?’, was de vraag die de redactie van dit tijdschrift vorig jaar aan zijn lezers voorlegde in een essayprijsvraag. Er zijn weliswaar drie prijzen toegekend, maar wat betreft het antwoord op onze vraag is de uitslag onbeslist. In het eerste deel van dit nummer treft u het juryverslag en de drie winnende essays aan. Desanka Kempers en Walter Schönau menen dat zwijgen de psychoanalyse verder zal marginaliseren en schetsen condities waaronder dit zwijgen doorbroken kan worden. Naar mijn mening slaat eersteprijswinnares Desanka Kempers de spijker op zijn kop als ze zich afvraagt of de angstige geslotenheid van de psychoanalytici niet sterk samenhangt met de vraag of de analyticus op persoonlijke titel spreekt of loyaal ‘het’ psychoanalytische gedachtegoed of ‘zijn’ instituut vertegenwoordigt. Waar bleven immers de psychoanalytici in het oorlogsdebat? Wat vinden we van collegae die wel de publiciteit zoeken en dan dingen zeggen die we zelf anders zouden zeggen? Schaden ze, publiciteitsgeil als ze zijn, ‘de zaak’ met wilde analyse of waarden we hen omdat zij de moeite nemen op hun manier ‘de zaak’ voor het voetlicht te brengen? De derde prijswinnende auteur, Johan Schokker, legt een zwaarwegend argument voor het zwijgen in de schaal: een te actieve deelname aan het publieke debat schaadt de kernfunctie van de analyticus, die in de veiligheid van de behandelkamer tot haar recht komt en bestaat uit het blootleggen van motieven, zonder te oordelen, zonder te willen genezen. In de boekbespreking van *Where Id was. Challenging normalization in psychoanalysis* door Rudy Meurs wordt in dezelfde lijn gezegd dat als het erom gaat de psychoanalyse bestaansrecht te geven binnen een bredere maatschappelijk context, het verleidelijk is te spreken in termen van ‘herstel’ in plaats van ‘transformatie’. We hopen dat de drie essays u uitdagen tot stellingname. Op de gestel-

de vraag 'Spreken of zwijgen?' lijken de clinici zelf inderdaad te kiezen voor het zwijgen: ze waren afwezig in het publieke debat over de oorlog en afwezig bij de essayprijsvraaglaureaten.

'Een stevig theoretisch overzichtsartikel' vroegen we Jaap Ubbels te maken in het overleg naar aanleiding van zijn lezing over theorie en klinische aspecten van de hechtingstheorie die hij vorig jaar voor de Nederlandse Vereniging voor Psychoanalyse hield. In zijn artikel *Hechtingstheorie en psychoanalyse* presenteert Ubbels een schat aan recente literatuur over dit onderwerp. Hij beperkt zich daarbij niet tot een weergave van de hechtingstheorie, maar beschrijft vooral het debat tussen hechtingstheorie en psychoanalyse. Wie dit leest, is weer helemaal op de hoogte over dit onderwerp. Over een van de in zijn artikel genoemde boeken, *Affect regulation, mentalization and the development of the self*, kunt u achter in dit tijdschrift ook nog een recensie door Frans Stortelder aantreffen. Een eerste discussie over de klinische toepasbaarheid van al deze 'nieuwigheden' treft u aan in het verslag van Mirjam Plomp over de studiedag van het Nederlands Psychoanalytisch Instituut.

Het klinische werk komt in dit nummer aan de orde in *Reflecties over empathie* van Abraham de Blécourt. Hij kent aan empathie een belangrijke rol in het psychoanalytische gedachtegoed toe, maar beperkt zich in zijn artikel tot de rol van empathie bij het duiden. In zijn twee gevalsbeschrijvingen biedt hij de lezer een open kijk in de keuken van de 'klassieke' psychoanalyse. Boeiend om te lezen, vooral als u daarbij ook de klinische beschrijvingen uit het bovengenoemde verslag van Mirjam Plomp betreft: hoeveel van de 'nieuwigheid' ligt ook al besloten in het 'klassieke'? Interessant ook hoe in dit nummer het begrip 'empathie' inderdaad steeds weer terugkomt: in het verslag over het symposium *Het geweten* van Guido Wetzter verschijnt empathie als voorloper van het geweten. In Nelleke Nicolaï's bespreking van de bundel opstellen over het werk van Anne Alvarez wordt de ontwikkeling van empathie beschreven, terwijl Daan Daniëls in zijn bespreking van een bundel van Reid Meloy over psychopathie onder andere de inschatting van het empathisch vermogen van een psychopaat als een centrale opgave voor de clinicus ziet.

In de verslagen en de boekrecensies komen ook nog andere psychoanalytische thema's aan bod, maar als een goed (?) analyticus zal ik verder zwijgen. Dan kunt u dat zelf ontdekken.

Frans Schalkwijk